

Bóka Éva:

Európa és Ázsia

Modernizáció és globalizáció történelmi perspektívában

Európa, India, Kína, Japán, és Szingapúr

Könyvkézirat szinopszisa

Tartalmi összefoglaló

Az európai civilizációt — miként minden értékrenden alapuló civilizációt — társadalomszervező értékek és problémák jellemzik, és a többi értékrenden alapuló civilizációval szoros kölcsönhatásban fejlődik és újul meg egy civilizációs folyamat során. Az utóbbi két évszázadban a világnak a modernizáció (a kapitalizmus elterjedése) jelenségét kellett értelmeznie, mely az európai és a többi civilizációhoz tartozó országok közötti kapcsolatok közös terméke európai/nyugati hajtóerővel. Az európai modernitás által létrehozott gazdaság- és társadalomszervező értékek és problémák a történelem során kihívást jelentettek a kínai, a japán és az indiai civilizációk értékrendje számára a kolonizáció, a gyarmatosítás, az imperializmus, a hidegháború valamint a globalizáció korában. Az általuk adott válaszok az emberiség közös civilizációs folyamatát gazdagították, mivel az európai értékrendet a saját civilizációs (hindu, buddhista, konfuciánus) értékrendjük alapján vizsgálták. Ennek eredményeként rámutattak hibákra, elemezték, hogy mi elfogadható és mi nem az európai civilizáció gazdaság- és társadalomszervező értékrendjéből. Mindez végül is az európai imperializmus fokozatos visszaszorításához és az európai értékrend megújulásához vezetett a második világháború után. Az ázsiai országok — India, Kína és Japán — bekapcsolódva a modernizációba újragondolták a saját civilizációs értékrendjüket. Mindez ázsiai modernizációs utak kialakulásához vezetett, melynek eredménye végül is gazdasági virágzás. Így lett a modernizáció univerzális jelenség. A globalizációban az Európai Unió, India, Kína, Japán és Szingapúr már egymással párbeszédet folytatva — egy új világrend kialakításáról — vesznek részt.

Európában a modernizáció idején Európa-centrikusság, nacionalizmus és az imperialista expanzió dominált Ázsia vonatkozásában. Mindezt az európai civilizáció többi civilizációval szembeni modernségét és univerzalisztikus jellegét hangsúlyozó narratíva kísérte. Csak kevés föderalista ellenzéki értelmiségi emelte fel a szavát ez ellen. 1950-től, az európai integráció elindulásától kezdve azonban egy új típusú államiság és nemzetközi politika van kialakulóban az EU kereteiben. Mindez szükségessé teszi az európai modernitás újragondolását valamint a modernizációra és a globalizációra adott ázsiai válaszok — az ázsiai modernitás — kutatását a civilizációs értékrend tükrében különös tekintettel az állam- és nemzetközi szervezés megújítására.

A könyvkézirat célja annak vizsgálata, hogy egyrészt hogyan interpretálták a modernizáció jelenségét olyan neves európai gondolkodók mint Kant, Tocqueville, Rougemont, Schuman, Monnet és Spinelli. Másrészt, hogy milyen válaszokat adtak az európai modernitásra India, Kína, Japán és Szingapúr gondolkodói — közöttük Mohandasz Karamcsand Gandhi, Rabindranath Tagore, Jawaharlal Nehru, Kang Youwei, Szun Jat-szen, Deng Xiaoping, Fukuzawa Yukichi, és Lee Kuan Yew. Harmadrészt, hogy hogyan hatott az európai integráció egy ázsiai integráció kibontakozására. Továbbá, hogy az európai, az indiai, a kínai és a japán civilizáció, Szingapúr városállam valamint az ázsiai új regionális szövetségek (ASEM, SAARC, ASEAN) között elindult párbeszéd hogyan befolyásolja az európai és a világpolitikát, annak különböző irányzatait, és a nemzetközi kapcsolatok és az ENSZ reformját.

Szinopszis

Hogyan fogadták az ázsiai országok, India, Kína, Japán és Szingapúr a kapitalizmus kialakulását, elterjedését és világgazdasági és társadalmi szisztémává válását a 19. és a 20. században? Hogyan változtatta meg a modernizáció és a globalizáció jelensége az európai, a hindu és a konfucianus civilizációk államszervező és a nemzetközi kapcsolatokra vonatkozó értékrendjét? Milyen hatással volt az EU-modell egy ázsiai integrációra? Hogyan értelmezhetők a különböző modernizációs és globalizációs politikák és a nemzetközi rendszer reformja? A könyvkézirat e kérdések nyomába szegül neves európai, indiai, kínai, japán és szingapúri gondolkodók víziói és vitái, valamint az európai integrációra és az ázsiai új regionalizmusra vonatkozó dokumentumok alapján. Az európai és az ázsiai modernizáció és globalizáció kérdését történelmi perspektívában vizsgálja.

A könyvkézirat forrásul olyan fontos európai, indiai, kínai, japán és szingapúri gondolkodók állam és nemzetközi szervezésről kifejtett gondolatait vizsgálja mint Kant, Tocqueville, Mitran, Jean Monnet, Spinelli, Gandhi, Tagore, Nehru, Kang Youwei, Szun Jat-szen, Deng Xiaoping, Fukuzawa Yukichi, Lee Kuan Yew, és Kishore Mahbubani — és még sokan mások. Mindannyian egy a világ békés szervezéséről és az azt szolgáló értékrendről folytatott nagy vita szereplői. Pontosabban azon gondolkoznak, hogy hogyan lehet megújítani a hagyományos civilizációs értékrendet a kapitalista gazdaság- és társadalom igényeivel összhangban. Gondolataik, vízióik és vitáik bemutatása és elemzése során az olvasó képet kap az európai, az indiai, a kínai, a japán, és a szingapúri politika történelem során kialakult állam- és nemzetközi társadalomszervező értékrendjéről és főbb irányzatairól.

A könyv első része bevezeti az olvasót Európa és Ázsia (Kelet- és Dél-Ázsia) államszervező értékrendjébe és az arról a 19. és a 20. században kialakult vitába. A vita voltaképpen a modernizációról, a globalizációról, az európaisításról és a nyugatosításról folyik. Ezek korunk olyan az emberiség gondolkodását és cselekvését varázslatban tartó — a politika által szerte a világban széthintett — szállóigékké kövesedett politikai jelszavai, amelyek tulajdonképpen meghatározzák a jelenkor társadalomszervező gondolkodását. Jelentésük azonban zavaros és tisztázatlan. Ezért a szerző európai, indiai, kínai, japán és szingapúri gondolkodók állam és nemzetközi szervezésről kifejtett gondolatait és a történelmi események fényében vizsgálja mi is történt a modernizáció (a kapitalista piacgazdaság és társadalom kialakulása és elterjedése) alatt Európában, Indiában, Kínában, Japánban és Szingapúrban. Hogyan értelmezhető mindezek alapján egy globalizációs politika történelmi perspektívában.

A könyv második része az európai integráció Indiára, Kínára, Japánra, Szingapúrra és egy ázsiai integrációra kifejtett hatásával foglalkozik. Voltaképpen azt kutatja, hogy milyen világpolitikai irányok jellemzik a kapitalista világgazdaság államszervezését és nemzetközi politikáját a modernizációból kidomborodó globalizáció korában. Milyen irányban halad és haladhat a nemzetközi kapcsolatok reformja, mely a globalizációs politika lényeges kérdése. Hogyan vesznek részt ebben az európai országok, India, Kína, Japán, és Szingapúr, valamint az olyan európai és ázsiai új regionális uniók mint az EU, ASEAN, ASEM és a SAARC. Hogyan értelmezhető mindezek alapján egy világbékeszövetség víziója.

A bevezető első fejezet az európai és az ázsiai társadalomszervező értékrend alapjait vizsgálja az európai, az indiai, a kínai és a japán civilizáció vonatkozásában. Ezek a civilizációk olyan értékrenden alapuló civilizációk, amelyek hosszú történelmi múltra tekintenek vissza. A kereszténység, a hinduizmus, a buddhizmus, a taoizmus és a konfucianizmus értékrendje egymással szoros kölcsönhatásban fejlődött a történelem során. Olyan szociálpszichológiai közösség-szervező értékrendet és értékeket képviselnek, amely lehetővé tette ezen civilizációk fennmaradását és fejlődését. Az államszervezés terén pedig mutatta a kiutat a világban uralkodó erőszakon és háborúkon alapuló hatalmi politika zavaros időszakából egy világbékeszövetség irányába. A kutatás világossá teszi, hogy ehhez az értékrendhez ragaszkodnak mind az európai, mind az indiai, mind a

kínai, mind a japán gondolkodók. Ugyanakkor szükségesnek tartják a mindenkori újragondolást a történelem változó színpadán.

A második fejezet az európai modernitás jelenségével foglalkozik. Ennek keretében az európai értékrend vizsgálatára kerül sor az európai civilizáció fejlődésének az állam és nemzetközi szervezés szempontjából két nagy — egymástól jól megkülönböztethető — korszakában. Az első korszak az európai integráció elindulásáig, 1950-ig tartó hosszú zavaros időszak. A második pedig az európai integráció elindulásával kezdődő béketeremtés korszaka. Az első korszak az államok közötti konfliktusokkal és háborúkkal teli terület- és piacszerző expanzív időszak. 1789-ben, a francia forradalom idején azonban egy polgári társadalom igényei szerint újul meg az európai értékrend: megtörténik a feudalizmus elutasítása és megszületnek a demokratikus európai civil állam alapelvei: önrendelkezés, népszuverenitás, egyenlő állampolgári jogok és kötelezettségek, parlamentáris képviselői rendszer, választójog, jogvédelem, emberi jogok. A civil államok közötti demokrácia megteremtése, az azt szolgáló intézmények és nemzetközi jog azonban csak lassan fejlődik tekintettel az expanzió lehetőségére és az azt kísérő európai-univerzalizmus ideológiájára. Mindez visszahat magára az európai civil állami reform jellegére is, mely a nacionalizmus különböző formáiban és a háborús konfliktusokban jelentkezik. Mindennek ellenzékéeként, a történelem során, többek között olyan kiemelkedő gondolkodók, mint Kant, Tocqueville, Mitran, Jean Monnet és Spinelli víziói mutatják egy világbékeszövetség irányát. Rougemont Európa értelméről szóló fejtegetései pedig az európai társadalomszervező értékeket és problémákat. E fejezet tárgyalja az Európai Uniónak az államok közötti demokrácia megteremtése irányában megújult értékrendjét is, melynek alapelvei a szubszidiaritás és a többszintű kormányzat. Bemutatja továbbá az európai integráció különböző politikai irányzatait — klasszikus konföderalista, korányközi-funkcionalista és föderalista-funkcionalista — és azok állam és nemzetközi társadalomszervező értékrendjét egymással összehasonlítva.

A harmadik fejezet azzal foglalkozik, hogyan alakult ki a kapitalista piacgazdaság és hogyan terjedt el a nyugat-európai államok valamint India, Kína és Japán közötti kereskedelmi és egyéb együttműködés során. Az ázsiai mezőgazdasági társadalmak az elé a kihívás elé kerültek, hogy megtalálják a megfelelő válaszokat a kapitalista piacgazdaság terjeszkedésére. Miközben a válaszokat keresték vizsgálták a modernizáció értelmét, és azt, hogy a saját civilizációs értékrendjüket mindez hogyan befolyásolja. A brit fennhatóság alá került India gondolkodói — Gandhi, Tagore, és Nehru — a modernizációban rejlő morális értékrend válságára mutattak rá és keresték a régi hindu értékeket megújítva megőrző társadalomszervező utakat. Gandhi a föderalizmushoz és a moralitáshoz való visszatérésben látta a megoldást. Kína gondolkodói — Kang Youwei, Szun Jat-szen, és Deng Xiaoping — okulván India sorsából a modernizációba való bekapcsolódásra mint szükséges önmegerősítésre tekintettek, mely reformokat igényelt mindenekeelőtt az oktatás terén. Ezzel párhuzamosan pedig egy konfucianus kapitalizmus kialakításán — mint a nyugati kapitalizmus alternatívája — gondolkodtak, mivel a kapitalizmus imperialista formáját nem fogadták el. Japán — okulva India és Kína modernizációjából — a Meiji reform során sikeresen illeszkedett be a kapitalista gazdaságba és igyekezett megőrizni a japán civilizációs sajátosságokat. A nyugati-modell adaptálása azonban az imperializmus adaptálását is jelentette. Míg India és Kína sikeresen járultak hozzá a kapitalizmus imperialista korszakának meghaladásához — segítvén a nyugati civilizáció demokratikus ellenzékét — Japán imperialista hatalommá vált Ázsiában és a második világháború után amerikai megszállás alá került.

E fejezet tárgyalja — az egyik legsikeresebb ázsiai kapitalista modellt képviselő — szingapúri-modellt, mely a kínai konfucianus hagyományokhoz és a brit kultúrához kötődik. A szingapúri-modell tanulmányozása elősegítette például a kínai reform sikerét.

A kutatás arra a konklúzióra jut, hogy az indiai, kínai, japán és szingapúri gondolkodók reakciói a kapitalizmus terjedésére elősegítették a kapitalista gazdasági és társadalmi szisztéma kiforrását. Kritikus megjegyzéseik, valamint az imperializmus elleni felszabadító harc pedig hozzájárult a nyugati társadalom értékrendjének a szükségszerű megújításához a második világháború után. Voltaképpen ennek köszönhető az európai integráció elindulása is.

A negyedik fejezet azt vizsgálja, hogy hogyan ítélte meg a kínai, a japán, és az indiai politika az

Európai Közösséget és milyen kapcsolatok alakultak ki az Európai Unió és Kína, az Európai Unió és Japán valamint az Európai Unió és India között. Vizsgálja továbbá egy ázsiai integráció irányába tett lépéseket Dél-, Kelet-, és Délkelet-Ázsiában (SAARC, ASEAN, ASEM) az EU integrációs elméletek fényében. Voltaképpen arra keresi a választ, hogy milyen jellegű az ázsiai integráció. A szerző azt a következtetést vonja le, hogy a hidegháború végén a globalizáció — amelyben az európai országok, India, Kína, Japán, Szingapúr és az ázsiai új regionális közösségek (ASEAN, ASEM, SAARC) egyaránt részt vesznek — egy többpólusú világ kialakulását indította útjára. Ezzel párhuzamosan kialakulóban van egy új demokratikus világpolitika és annak különböző irányzatai. A szerző ezen új regionális irányzatokat és politikákat az EU politika irányzataival összehasonlításban mutatja be.

Az ötödik fejezet az ázsiai értékrendet — különös tekintettel a konfucianizmusra — vizsgálja és annak kapcsolatát a modernizációval és a globalizációval. Összehasonlítja továbbá az ázsiai és az európai értékrendet.

A hatodik fejezet azzal foglalkozik, hogy India, Kína és Japán gazdasági világhatalommá válása és az új ázsiai regionalizmus hogyan járult hozzá egy új világrend kialakulásához. Továbbá, hogy mindennek fényében milyen állam és nemzetközi szervezési reformok szükségesek.

A hetedik fejezet abból indul ki, hogy mivel mind India, mind Kína, mind Japán bekapcsolódott a kapitalista világgazdaságba lényegében együtt alakítják a globalizáció jövőjét. Ez pedig szükségessé teszi a nemzetközi kapcsolatok és a nemzetközi szervezet reformját. A szerző azt latolgatja, hogy milyen világpolitikai irányzatok alakultak ki, és hogy ezek alapján milyen irányban fejlődhet a globalizáció: az ázsiai integrációt a klasszikus konföderalizmus és unionista-funkcionalizmus jellemzi. Az európai integrációt pedig a nemzetekfelettséget elfogadó kormányközi-funkcionalizmus és föderalista-funkcionalizmus. A globalizáció ezért továbbra is az egyesítő nemzetállam és a föderatív állam, valamint a centralizáció és a decentralizáció küzdelmét jelenti a nemzetközi rendszer kereteiben. Ugyanakkor az államok és a regionális szövetségek megújulása a többszintűség és a szubszidiaritás elve alapján nélkülözhetetlen a globalizáció békeszövetség irányában való fejlődéséhez. A többszintűség megvalósítása tehát az ENSZ és a nemzetközi szervezetek reformjának lényeges kihívása.

A könyv végül egy világbékeszövetség víziójának a felvázolásával zárul egy kitekintés keretében.

A könyv gazdag forrásanyagra és szakirodalomra épül. Mindez hasznos útmutatóul szolgál a téma iránt érdeklődők számára.

A könyv célja lényegében az, hogy “Európa és Ázsia találkozásain és vitáin” keresztül bevezesse az olvasót a modernizációról és a globalizációról való gondolkodásba, abban a reményben, hogy mindez segíti az olvasót abban, hogy megtalálja a saját útját az öt körülvevő világról való alkotó és a béketeremtést szolgáló gondolkodásban és cselekvésben.

Tartalomjegyzék

Előszó	9
1. Bevezető: Az európai és az ázsiai (indiai, kínai és japán) társadalomszervező értékrend alapjai	12
2. Európai modernitás	16
2.1. Az európai államszervező értékrend 1950 előtt	16
2.2. Európa problémája	23
2.3. Az európai állam- és nemzetközi értékrend megújulása a második világháború után	28
2.4. Az EU bővítése mint az európai értékrend tesztje	30
3. Európai modernizáció — indiai, kínai, japán, és szingapúri válaszok	33
3.1. Indiai válaszok	35
3.2. Kínai válaszok	70
3.3. Japán válaszok	81
3.4. Kína és Japán modernizációjának összehasonlítása	97
3.5. A szingapúri válasz	100
4. Az EU-modell és egy ázsiai integráció perspektívája	107
4.1. Az Európai Unió és Japán	107
4.2. Az Európai Unió és Kína	111
4.3. Az Európai Unió és India	115
4.4. Az EU-modell és egy új regionális együttműködés Kelet-, Dél- és Délkelet- Ázsiában ..	125
5. Modernizáció/globalizáció és az ázsiai értékek	139
6. Ázsiai civilizációk modern világhatalommá válása	147
7. Együtt a modernizációban, együtt a globalizációban: a nemzetközi kapcsolatok és a nemzetközi szervezet reformja	149
8. Kitekintés: egy világbékeszövetség alternatívája	157
9. Irodalomjegyzék	

Részletes tartalomjegyzék

Előszó.....	9
1. Bevezető: Az európai és az ázsiai (indiai, kínai és japán) társadalomszervező értékrend alapjai	12
2. Európai modernitás	16
2.1. Az európai államszervező értékrend 1950 előtt	16
2.1.1. A világföderáció modellje	16
2.1.2. Az európai állam- és nemzetközi értékrend narratívája történelmi perspektívában	17
2.1.3. A nyugati értékrend közép-európai tesztje a 19. században	20
2.1.4. A gyarmatosító és modernizáló szuverén európai államok értékrendzavarai és zsákutcái	20
2.1.5. Kiútkeresés az európai állam- és nemzetközi szervezés zsákutcájából.....	22
2.2. Európa problémája	23
2.3. Az európai állam- és nemzetközi értékrend megújulása a második világháború után.....	28
2.4. Az EU bővítése mint az európai értékrend tesztje	30
3. Európai modernizáció — indiai, kínai, japán, és szingapúri válaszok	33
3.1. Indiai válaszok	35
3.1.1. Az indiai civilizáció értékrendje	35
3.1.2. A brit-indiai gyarmati kereskedelem és piacgazdaság zavaros értékrendje	38
3.1.3. Indiai gondolkodók a modernizációról	40
3.1.4. Rammohan Ray.....	40
3.1.5. Swami Vivekananda	42
3.1.6. Gopal Krishna Gokhale	43
3.1.7. Móhandasz Karamcsand Gandhi	44
Gandhi politikai filozófiája	45
Az erőszak elutasítása a civilizáció nevében	46
Az indiai igaz civilizáció	47
Gandhi és Tolsztoj: civilizált társadalomszervező módszerek és utak	49
A polgári engedetlenségi mozgalom	51
Morális megújulás	52
3.1.8. Gandhi támogatói és kritikusai	53
3.1.9. Rabindranath Tagore	53
A Kelet és a Nyugat Tagore értelmezésében	53
A Tagore-Gandhi vita	54
3.1.10. Jawaharlal Nehru	60
3.1.11. Subhas Chandra Bose	65
3.1.12. Konklúziók	69
3.2. Kínai válaszok	70
3.2.1. A konfuciánus kínai társadalom értékrendje	70
3.2.2. Kína problémája	71
3.2.3. Egy új-konfuciánus modernizáció értékrendje	73
3.2.4. Kang Youwei: az új-konfuciánus alkotmányos monarchikus reform	75
3.2.5. Szun Jat-szen: az új-konfuciánus republikánus reform	77
3.2.6. Deng Xiaoping: az új-konfuciánus államkapitalista reform.....	80
3.3. Japán válaszok	81
3.3.1. Modernizáció és Japán problémája	81
3.3.2. A Meiji császári modernizáció	82
3.3.3. Fukuzawa Yukichi: a konfuciánus oktatási vállalkozó.....	86
3.3.4. Kato Hiroyuki	90
3.3.5. Japán militarista imperializmus	91
3.4. Kína és Japán modernizációjának összehasonlítása	97
3.5. A szingapúri válasz	100

3.5.1. Modernizáció és Szingapúr problémája	100
3.5.2. Lee Kuan Yew: konfuciánus államkapitalista modernizáció	102
3.5.3. Szingapúr regionális partnerségi politikája.....	105
Konklúziók	106
4. Az EU-modell és egy ázsiai integráció perspektívája	107
4.1. Az Európai Unió és Japán	107
4.2. Az Európai Unió és Kína	111
4.3. Az Európai Unió és India	115
India és az Európai Gazdasági Közösség problémája.....	116
Az EU-India kapcsolatok a megvalósítás útján	120
Konklúziók.....	124
4.4. Az EU-modell és egy új regionális együttműködés Kelet-, Dél- és Délkelet- Ázsiában .	125
4.4.1. ASEM (Asia-Europe Meeting)	126
4.4.2. Dél-ázsiai regionális együttműködés: SAARC.....	127
4.4.3. Északkelet és délkelet-ázsiai regionális együttműködés: ASEAN és ASEAN+3	129
ASEAN mint gazdasági szövetség	130
Az ASEAN intézményes struktúrája és mechanizmusa	131
ASEAN - EU kapcsolatok.....	132
4.4.4. Az EU-modell és az ASEAN-modell összehasonlítása.....	133
Konklúziók.....	136
5. Modernizáció/globalizáció és az ázsiai értékek	139
Elfogadásra megfontolandó európai értékek:	145
Nem elfogadhatók:	145
6. Ázsiai civilizációk modern világhatalommá válása	147
7. Együtt a modernizációban, együtt a globalizációban: a nemzetközi kapcsolatok és a nemzetközi szervezet reformja	149
7.1. Egy globalizációs állam- és nemzetközi értékrend keresése	149
7.2. Az ENSZ reformja.....	153
8. Kitekintés: egy világbékeszövetség alternatívája.....	157
9. Irodalomjegyzék	159

- Balassa, Béla (1962): *The Theory of Economic Integration*. George Allen & Unwin Ltd, London
- Balme, Richard – Brian Bridges (eds.) (2008): *Europe-Asia Relations. Building Multilateralism*. Palgrave Macmillan, New York
- Baylis, John – Steven Murray Smith (eds.) (2001): *The Globalization of World Politics: an Introduction to International Relations*. Oxford University Press, Oxford
- Beasley, W. G. (1995): *The Rise of Modern Japan*. Wiedenfeld and Nicolson, London
- Bhagavad -gítá / A magasztos szózata* (1997). Fordította és az utószót írta: Vekerdi József. Terebess Collection, Terebess Kiadó, Budapest, 1997.
- Bhagavad Gita: or the Lord's Song* (1928). Translated by Lionel D. Barnett. J. M. Dent, London
- Bieber, R. - J. P. Jacqué – J.H.H. Weiler (eds.) (1985): *An Ever Closer Union. A Critical Analysis of the Draft Treaty Establishing the European Union*. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg
- Blahó András (szerk.) (2004): *Világgazdaságtan*. II. kötet. Globális fejlődés, gazdaságdiplomácia. Aula Kiadó, Budapest
- Blahó András – Prandler Árpád (szerk.) (2005): *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Aula Kiadó, Budapest
- Bóka Éva (2001): *Az európai egység gondolat fejlődéstörténete*. Napvilág, Budapest
- Bóka Éva (2004): A föderalista Európa eszméje a háború után. *Európai Szemle*, 15. 2004. 4. 89-102.
- Bóka Éva (2005): The Democratic European Idea in Central Europe, 1849-1945. *Specimina Nova*, Pécs, 7-25.
- Bóka Éva (2005-2007): József Eötvös on the Personal Principle. *Ungarn-Jahrbuch*, 28. 2005-2006. 55-67.
- Bóka Éva (2006): Hungarian Thinkers in Search of European Identity. *Grotius*, The Journal of the Institute of International Studies of the Corvinus University of Budapest: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=DJUNCB>
- Bóka Éva (2007): The Idea of Subsidiarity in the European Federalist Thought. *Grotius*. <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=ECICWF>
- Bóka Éva (2008): Rethinking European Supranationalism in a Historical Perspective. *Grotius* <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=TJCVQS>
- Bóka Éva (2008): *Az európai integráció. Elméletek történelmi perspektívában*. Corvina Kiadó, Budapest
- Bóka Éva (2009): The Europe-China Dialogue in a Historical Perspective. *Grotius E-könyvtár*, 2009 <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=FDWKZS>
- Bóka Éva (2009): Az EU-modell és a nemzetközi kapcsolatok. *Európai Tükör*, 14. 2009. 5. 16-28. Internet: <http://www.kum.hu/NR/rdonlyres/FC8E7383-D02E-40C6-8A6F-8C41796999D9/0/EUtukor2009majus.pdf>
- Bóka Éva (2010): Az EU-modell és egy ázsiai integráció dilemája. *Európai Tükör*, 15. 2010. 2. 53-67. Internet: http://www.kum.hu/NR/rdonlyres/44435098-6C92-4821-BE18-00C263386E43/0/Europai_Tukor_2010_02.pdf
- Bose, Subhas Chandra (1962): *Selected Speeches of Subhas Chandra Bose*. Edited by S.A. Ayer. Ministry of Information and Broadcasting, Government of India, Delhi
- Bose, Subhas Chandra (1935): *The Indian Struggle, 1920-1934*. Wishart & Company Ltd, London
- Bose, Subhas Chandra (1997): *The Essential Writings of Netaji Subhas Chandra Bose*. Edited by Sisir K. Bose & Sugata Bose. Netaji Research Bureau, Calcutta, Delhi; Oxford University Press, Oxford, New York
- Bose, Subhas Chandra (1997): *An Indian Pilgrim. An Unfinished Autobiography*. Edited by Sisir Kumar Bose and Sugata Bose. Netaji Research Bureau, Calcutta; Oxford University Press, Oxford
- Braudel, Fernand (1978): The Expansion of Europe and the “long-duree”. In: H. L. Wesseling (ed.) (1978): *Expansion and Reaction*. Leiden University Press, Leiden, 17-27.
- Broinowski, Alison (ed.) (1982): *Understanding ASEAN*. The Macmillan Press Ltd, London and

Basingstoke

Charlton, Sue Ellen M. (1997): *Comparing Asian Politics. India, China and Japan*. Westview Press, Boulder, Colorado

Chopra, H. S. (1984): European Community: A Case Study of Regional Development Co-operation. In: Lall, K. B. – W. Ernst – H. S. Chopra (eds.) (1984): *The EEC in the Global System*. Allied Publishers Private Limited, New Delhi, 1-15.

Cohen, Warren I. (2000): *East Asia at the Center*. Columbia University Press, New York

Confucius (2000): *The Analects*. Translated with an introduction and notes by Raymond Dawson. Oxford University Press, New York

Coudenhove-Kalergi, Richard (1926): *PanEuropa*. Paneuropa-Verlag, Wien-Leipzig

Coudenhove-Kalergi, Richard (1937): *Totaler Staat – Totaler Mensch*. Paneuropa-Verlag, Wien; Magyarul: R. Coudenhove-Kalergi (1937): *Totális állam – totális ember*. Fordította: Gáspár Zoltán. Századunk Kiadás, Budapest

Dawson, Raymond (2002): *A kínai civilizáció világa*. Osiris Kiadó, Budapest

De Bary, Wm. Theodore (1958): *Sources of Indian Tradition*. Vol. 1. Columbia University Press, New York and London

De Bary, Wm. Theodore (1960): *Sources of Chinese Tradition*. Columbia University Press, New York

De Bary, William Theodore (ed.) (1972): *The Buddhist Tradition in India, China and Japan*. Vintage Books Edition. New York

Deng Xiaoping (1984): *Selected Works of Deng Xiaoping (1975-82)*. Foreign Language Press, Beijing

Dharma Kumar (1966): *India and the European Economic Community*. Asia Publishing House, London

Dosch, Jörn (1997): *Die ASEAN: Bilanz eines Erfolges*. Abera Academic Press, Hamburg

Eisenstadt, S. N. (1978): European Expansion and the Civilization of Modernity. In: H. L. Wesseling (ed.) (1978): *Expansion and Reaction*. Leiden University Press, Leiden

Eliassen, Kjell A. – Catherine Borge Arnesen (2007): Comparison of European and Southeast Asian Integration. In: Mario Telo (ed.) (2007): *European Union and New Regionalism. Regional Actors and Global Governance in a Post-Hegemonic Era*. Ashgate Publishing Limited, Aldershot, Hampshire, England; Ashgate Publishing Company, Burlington, USA

Fischer Ferenc (2005): *A kétpólusú világ, 1945-1989*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs

Franke, Wolfgang (1967): *China and the West*. Basil Blackwell, Oxford

Franke, Wolfgang (1967): K'ang Yu-wei und die Reform des Prüfungswesens. In: Jung-pang Lo (ed.) (1967): *K'ang Yu-wei. A Biography and a Symposium*. The University of Arizona Press, Tucson, 313-318.

Fukuzawa Yukichi (2007): *The Autobiography of Fukuzawa Yukichi*. Translated by Eiichi Kiyooka. Columbia University Press, New York

Fukuzawa Yukichi: Encouragement of Learning. In: Fukuzawa Yukichi (2007): *The Autobiography of Fukuzawa Yukichi*. Translated by Eiichi Kiyooka. Columbia University Press, New York, 448-445.

Gandhi, Mohandas Karamchand (1997): *Hind Swaraj and Other Writings*. Edited by Anthony J. Parel. Cambridge University Press, Cambridge

Gandhi, Mohandas Karamchand (1970): *Gandhi Essential Writings*. Selected and edited by V. V. Ramana Muti. Gandhi Peace Foundation, Kapur Printing Press, New Delhi

Gándhí, Móhandász Karamcsand (2009): *Gándhí: Önéltrajz avagy kísérleteim az igazsággal*. Etalon, Budapest

Gernet, Jaques (2005): *A kínai civilizáció története*. Osiris Kiadó, Budapest

Gilpin, Robert (2001): *Global Political Economy. Understanding the International Economic Order*. Princeton University Press, Princeton and Oxford

Giri, D. K. (2001): *European Union and India. A Study in North-South Relations*. Concept Publishing Company, New Delhi

- Gopal Krishna Gokhale (1966): *Speeches and Writings of Gopal Krishna Gokhale*. Edited by D. G. Karve - D. V. Ambekar. Asia Publishing House, London
- Göran Thernborn - Habilul Haque Khondker (2006): *Asia and Europe in Globalization*. Continents, Regions and Nations. Brill, Leiden, Boston
- Habermas, Jürgen (2004): *Der gespaltene Westen*. Suhrkamp, Frankfurt am Main
- Hamilton, Alexander – James Madison – John Jay (1998): *A föderalista. Értekezések az amerikai alkotmányról*. Európa Kiadó, Budapest
- Harish Kapur (1986): *China and the European Economic Community: The New Connection*. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht
- Higgot, Richard (2007): Alternative Models of Regional Cooperation? The Limits of Regional Institutionalization in East Asia. In: Mario Telo (ed.) (2007): *European Union and New Regionalism. Regional Actors and Global Governance in a Post-Hegemonic Era*. Ashgate Publishing Limited, Aldershot, Hampshire, England; Ashgate Publishing Company, Burlington, USA, 75-106.
- Holland, Martin – Peter Ryan – Alojzy Z. Nowak – Natalia Chaban (eds.) (2007): *The EU Through the Eyes of Asia. Media, Public and Elite Perceptions in China, Japan, Korea, Singapore and Thailand*. Asia-Europe Foundation, National Centre for Research on Europe. Ateneo de Manila University or University of Warsaw, Singapore - Warsaw
- Hovanyecz László - Palánkai Tibor (2009): Járható út: a globálisan szabályozott, demokratikus kapitalizmus. Palánkai Tibor akadémikus a jelenlegi világgazdasági válság természetéről. (Palánkai Tibor és Hovanyecz László beszélgetése) *Európai Tükör*, 14. 2009. 5. 3-15.
- Hsü, Immanuel C. Y. (1971): *Readings in Modern Chinese History*. Oxford University Press, New York
- Hsü, Immanuel C. Y. (1983): *The Rise of Modern China*. Oxford University Press, New York, Oxford
- Hoetjes, Ben J. S. – Margriet Krijtenburg – Chris Nigten (eds.) (2007): *Ideals and Values in European Integration*. Sources of inspiration, issues for discussion. Contributions to a Conference organised by The Hague University, 13 March 2007. The Hague University of Professional Education, The Hague
- Jackson, Robert – Georg Sorensen (2003): *Introduction to International Relations. Theories and Approaches*. Oxford University Press. Oxford
- Jordán Gyula – Tálás Barna (2005): *Kína a modernizáció útján a XIX-XX. században*. Napvilág Kiadó, Budapest
- Jung-pang Lo (ed) (1967): K'ang Yu-wei. *A Biography and a Symposium*. The University of Arizona Press, Tucson
- Kaiser, Wolfram - Elvert Jürgen (2004): *European Union Enlargement. A Comparative History*. Routledge, London and New York
- Kalam, Abul (2001): *Subregionalism in Asia: ASEAN and SAARC Experiences*. UBS Publisher's Distributors Ltd. New Delhi
- K'ang Yu-wei (1967): Chronological Autobiography of K'ang Yu-wei (Nan-hai K'ang hsiensheng tzu-pien nien-p'u) In: Jung-pang Lo (ed.) (1967): *K'ang Yu-wei. A Biography and a Symposium*. The University of Arizona Press, Tucson
- K'ang You-wei (1958): *Ta t'ung Shu (The Book of Universal Commonwealth or Book of Great Unity). The One-World Philosophy of K'ang Yu-wei*. Translated from the Chinese with introduction and notes by Laurence G. Thompson. George Unwin LTD, London
- Kant, Immanuel (1985): *Az örök béke*. Fordította Babits Mihály. Európa, Budapest
- Kierzkowski, Henryk (ed.) (2002): *Europe and Globalization*. Palgrave, Macmillan, New York
- Kishore Mahbubani (2008): *The New Asian Hemisphere. The Irresistible Shift of Global Power to the East*. Public Affairs, New York
- Konfuciusz: *Beszélgetések és mondások*. Fordította, bevezette és jegyzetekkel ellátta: Tőkei Ferenc. Elektronikus kiadás: Terebess Ázsia E-Tár <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/konfuc1.html>

- Kosáry, Domonkos (1997): Keynote address: Europe and the World System in a Historical Perspective. In: Richard Falk – Tamás Szentes (eds.) (1997): *A New Europe in a Changing Global System*. United Nations University Press, Tokyo, New York, Paris, 10-15.
- Kovács István - Szabó István (szerk.) (1976): *Az emberi jogok dokumentumokban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- Kripalani, K. R. (1949): *Gandhi, Tagore and Nehru*. Hind Kitabs LTD, Bombay
- Kripalani, K. R. (1962): *Rabindranath Tagore. A Biography*. Oxford University Press, London
- Kulke, Hermann - Dietmar Rothermund (1986): *A History of India*. Croom Helm, London & Sydney
- Lall, K. B. – W. Ernst – H. S. Chopra (eds.) (1984): *India and the EEC*. Allied Publishers Private Limited, New Delhi
- Lall, K. B. – H. S. Chopra (1984): The EEC and India. In: K. B. Lall – W. Ernst – H. S. Chopra (eds.) (1984): *India and the EEC*. Allied Publishers Private Limited, New Delhi, 1-21.
- Lall, K. B. – H. S. Chopra – T. Meyer (eds.) (1993): *The European Community and the SAARC*. Radiant Publishers, New Delhi
- Landesmann, Michael A. – Dariusz K. Rosati (2004): *Shaping the New Europe. Economic Policy Challenges of European Union Enlargement*. Palgrave Macmillan, New York
- Langhammer, Rolf J. (2001): European Union Enlargement: Lessons for ASEAN. In: Mya Than – Carolyn Gates, L. (eds.) (2001): *ASEAN Enlargement. Impacts and Implications*. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 102-127.
- Lao-ce (1994): *Tao te king Az út és erény könyve*. Tericum Kiadó, Budapest
- Lu, David J. (1997): *Japan: a Documentary History*. M. E. Sharpe Inc, New York
- Lukács József (2009): Kísérlet egy integrációra Délkelet-Ázsiában. Mintául szolgálhat-e Európa. *Grotius*. Internet: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=TFYBKI>
- Mahatma Gandhi and Leo Tolstoy Letters* (1987): Edited by B. Srinivasa Murthy. Long Beach Publications, Long Beach, California
- Malcolm, Walters (ed.) (1999): *Modernity. Critical Concepts*. Vol. 1. *Modernization*. Routledge, London and New York
- Mason, Colin (2000): *A Short History of Asia*. Palgrave, New York
- Mauil, Hanns – Gerald Segal – Jusuf Wanandi (eds.) (1998): *Europe and the Asia Pacific*. Routledge, London, New York
- Mauzy, Diane K. - R.S. Milne (2002): *Singapore Politics Under the People's Action Party*. Routledge, London
- Mikiso Hane (1972): *Japan. A Historical Survey*. Charles Scribner's Sons, New York
- Milward, Alan S. (1992): *The Rescue of the Nation State*. Routledge, London
- Mitrany, David (1966): *A Working Peace System*. Quadrangle Books, Chicago
- Monnet, Jean (1962): A Ferment of Change. *Journal of Common Market Studies*, 1. 1962. 1.
- Monnet, Jean (1976): *Mémoires*. Fayard, Paris
- Murray, Geoffrey & Audrey Perera (1995): *Singapore The Global City State*. China Library, Curson Press Ltd, Kent
- Mya Than – Carolyn L. Gates (eds.) (2001): *ASEAN Enlargement. Impacts and Implications*. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore
- Narongchai Akrasanee: ASEAN in the Past Thirty-Three Years. Lessons for Economic Cooperation. In: Simon S. C. Toy – Jesus P. Estanislao – Hadi Soesastro (eds.) (2001): *Reinventing ASEAN*. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 35-41.
- Nehru, Jawaharlal – Arnold Toynbee – Earl C. R. Attlee (1962): *India and the World*. Indian Council for Cultural Relations, Sugar Publications, New Delhi
- Nehru, Jawaharlal (1946): *Discovery of India*. The Signet Press, Calcutta
- Nehru, Jawaharlal (1950): *Independence and After. A Collection of Speeches*. The John Day Company, New York
- Nelsen, Brent F. - Alexander C-G. Stubb (eds.) (1994; 2004): *The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*. Lynne Rienner Publishers, London

- Nisbett, Richard E. (2003): *The Geography of Thought. How Asians and Westerners Think Differently ... and Why*. Free Press, New York, London and Sydney
- Nugent, Neill (ed.) (2004): *European Union Enlargement*. Palgrave Macmillan, New York
- O'Brennan, John (2006): *The Eastern Enlargement of the European Union*. Routledge, New York
- Palánkai Tibor (1997): The European Communities and Eastern and Central Europe. In: Richard Falk – Tamás Szentés (eds.) (1997): *A New Europe in the Changing Global System*. United Nations University Press, Tokyo, New York, Paris
- Palánkai Tibor (1999): *Az európai integráció gazdaságtana*. Aula Kiadó, Budapest
- Perry, Martin – Lily Kong – Brenda Yeoh (1997): *Singapore A Developmental City State*. John Wiley and Sons Ltd, West Sussex, England
- Raghavan, S. N. (1995): *Regional Economic Cooperation Among SAARC Countries*. Allied Publishers Limited, New Delhi
- Raja Rammohan Ray (1999): *The Essential Writings of Raja Rammohan Ray*. Edited by Bruce Carlisle Robertson. Oxford University Press, Oxford, Delhi, Calcutta, Chennai, Mumbai
- The Ramayana & The Mahabharata* (1969). Condensed into English verse by Romesh C. Dutt, Dent, London
- Rosamond, Ben (2000): *Theories of European Integration*. St. Martin's Press Inc., New York
- Rougemont, Denis de [1965]: *The Meaning of Europe*. Sidgwick and Jackson Ltd., London
- Seah Chee-Meow (ed.) (1977): *Asian Values and Modernization*. Singapore University Press, Ltd, Singapore
- Sedelmeier, Ulrich (2005): Eastern Enlargement: Risk, Rationality and Role-compliance. In: Frank Schimmelfennig – Ulrich Sedelmeier (2005): *The Politics of European Union Enlargement*. Routledge, London and New York
- Schimmelfennig, Frank – Ulrich Sedelmeier (eds.) (2005): *The Europeanization of Central and Eastern Europe*. Cornell University Press, Ithaca and London
- Selvan, T. S. (1990): *Singapore the Ultimate Island (Lee Kuan Yew's Untold Story)*. Freeway Books, Melbourne, Clifton Hill, Victoria
- Shaun Narie (2002): *Explaining ASEAN. Regionalism in Southeast Asia*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, London
- Sie Kok Hwa, Brigitte (1997): *Singapore, a Modern Asian City-State. Relationship Between Cultural and Economic Development*. Proefschrift, Katholieke Universiteit Nijmegen, Nijmegen
- Sun Yat-sen (ca. 1960): The Three Principles of the People, San Min Chu I by Sun Yat-sen. In: Sun Yat-sen – Chiang Kai-shek (ca. 1960): *The Three Principles of the People, San Min Chu I by Dr. Sun Yat-sen with two Supplementary Chapters* 1. National Fecundity, Social Welfare and Education. 2. Health and Happiness by President Chiang Kai-shek. China Publishing CO. Taipei, Taiwan, Republic of China, 1-212.
- Tagore, Rabindranath (1961): *Towards Universal Man*. Asia Publishing House, New Delhi, New York
- Tagore, Rabindranath (1918): *Nationalism*. Macmillan and Co. Limited, London
- Taylor, Robert (1990): *China, Japan and the European Community*. The Athlone Press Ltd., London
- Telo, Mario (ed.) (2007): *European Union and New Regionalism. Regional Actors and Global Governance in a Post-Hegemonic Era*. Ashgate Publishing Limited, Aldershot, Hampshire, England; Ashgate Publishing Company, Burlington, USA
- Thoreau, Henry David (1983): *Walden and Civil Disobedience*. Penguin Books Ltd, New York
- Thoreau, Henry David (1973): Resistance to Civil Government. In: Henry David Thoreau (1973): *The Higher Law. Thoreau on Civil Disobedience and Reform*. Edited by Wendell Glick, Princeton University Press, Princeton and Oxford
- Tocqueville, Alexis de (1990): *Democracy in America*. The Henry Reeve text as revisited by Francis Bowen, now further corrected and edited with introduction, editorial notes, and bibliographies by Phillips Bradley. Vintage Books Edition, A Division of Random House INC, New York, 1990. Vol. 1-2; Magyarul: Alexis de Tocqueville (1993): *Az amerikai demokrácia*.

Európa Könyvkiadó, Budapest

Tolstoj, Lev Nikolevic (1935): *The Kingdom of God and Peace Essays*. Oxford University Press, London

Tolstoy, Leo (1933): *A Confession and the Gospel in Brief*. Oxford University Press, London

Tolstoy, Leo (1908): A Letter to a Hindu by Leo Tolstoy, Yasnaya Polyana, December 14th, 1908. In: *Mahatma Gandhi and Leo Tolstoy Letters* (1987), Edited by B. Srinivasa Murthy. Long Beach Publications, Long Beach, California, 43-61.

Totman, Conrad (2006): *Japán története*. Osiris Kiadó, Budapest

Toy, Simon S. C. – Jesus P. Estanislao – Hadi Soesastro (eds.) (2001): *Reinventing ASEAN*. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore

Yoshiie Yoda (1996): *The Foundations of Japan's Modernization. A Comparison with China's Path Towards Modernization*. Translated by Kurt W. Radtke. E. J. Brill, Leiden, New York, Köln

Vivekananda, Swami (1928): *Hinduism*. The Ramakrishna Math. Mylapore, Madras

Wallerstein, Immanuel (2006): *European Universalism. The Rhetoric of Power*. The New Press, New York, London

Weber, Max (1966): *The Religion of China; Confucianism and Taoism*. Macmillan Company, New York

Wesseling, H. L. (ed.) (1978): *Expansion and Reaction*. Leiden University Press, Leiden

Wiener, Antje – Thomas Diez (eds.) (2004): *European Integration Theory*. Oxford University Press, Oxford

Wilson, George M. (1969): *Radical Nationalist in Japan: Kita Ikki, 1883-1937*. Harvard University Press, Cambridge

Internet irodalom (2009):

Terbess Ázsia E-Tár:

<http://www.terebess.hu/>

Terebess Ázsia Lexikon:

<http://www.terebess.hu/>

Internet (Az EU portálja):

<http://europa.eu/>

http://europa.eu/index_hu.htm

EU külkapcsolatok:

http://europa.eu/pol/ext/index_hu.htm

EU külkapcsolatok: Ázsia

http://ec.europa.eu/external_relations/asia/index_en.htm

Internet (India-EU):

European Commission, External Relations, India

http://ec.europa.eu/external_relations/india/index_en.htm

Együttműködési megállapodás az Európai Közösség és az Indiai Köztársaság között a partnerségről és a fejlesztésről

[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:21:21994A0827\(01\):HU:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:21:21994A0827(01):HU:PDF)

Joint Press Statement, Fifth India EU Summit, The Hague, 8 November 2004.

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/82635.pdf

The India - EU Strategic Partnership. Joint Action Plan

http://ec.europa.eu/external_relations/india/docs/joint_action_plan_060905_en.pdf

India Country Strategy Paper, 2007-2013

http://ec.europa.eu/external_relations/india/csp/07_13_en.pdf

Internet (Japán-EU):

http://ec.europa.eu/external_relations/japan/index_en.htm

http://ec.europa.eu/external_relations/japan/docs/joint_pol_decl_en.pdf

http://ec.europa.eu/external_relations/japan/docs/actionplan2001_en.pdf

http://ec.europa.eu/external_relations/japan/docs/2009_summit_js_en.pdf

Internet (Kína- EU):

http://ec.europa.eu/external_relations/china/index_en.htm

http://ec.europa.eu/external_relations/china/docs/index_en.htm

EU- SAARC:

http://ec.europa.eu/external_relations/saarc/index_en.htm

ASEAN honlapja:

<http://www.aseansec.org/>

<http://www.aseansec.org/1212.htm>

<http://www.aseansec.org/1217.htm>

SAARC honlapja:

<http://www.saarc-sec.org/>

ASEM honlapja:

http://ec.europa.eu/external_relations/asem/index_en.htm